

Remissvar

Finansdepartementet

Vårt diarienummer:
2025-04283

Ert diarienummer:
Fi2025/01916

Datum:
2026-01-21

Vinnovas remissvar avseende Europeiska kommissionens förslag till en europeisk konkurrenskraftsfond inom ramen för nästa fleråriga budgetram 2028–2034

Vinnova ser positivt på att innovation, konkurrenskraft och resiliens ges en central roll i EU:s långtidsbudget 2028–2034.

Vinnova välkomnar kommissionens förslag om att inrätta en ny europeisk konkurrenskraftsfond (EKF) och stödjer initiativet särskilt med hänsyn till fondens syften att främja kommersialisering av forskning och innovation, stärka tillväxt av små och medelstora deeptech-bolag, skapa incitament för industrin att skala upp ny teknik i Europa samt attrahera privat kapital för att stärka Europas långsiktiga konkurrenskraft och driva den gröna och digitala omställningen.

Vinnova välkomnar budgetförslaget och bedömer att 409 miljarder euro för EKF och 175 miljarder euro för Horisont Europa utgör ett minimum för att de uppsatta målen ska kunna nås.

Nedan kommenterar Vinnova särskilda punkter (anges inom parentes) i kommissionens motivering till förslaget om att inrätta en europeisk konkurrenskraftsfond (EKF).

(Punkt 10) Vinnova ser stor potential i ett sammanhållet forsknings- och innovationssystem som stärker Europas konkurrenskraft och välfärd genom samspel mellan forsknings-, innovations- och industripolitik. Att samarbetsbaserad forskning och innovation för konkurrenskraft och kring strategiska teknologier, som finansieras via Horisont Europa, placeras inom EKF är logiskt med hänsyn till dess strategiska betydelse och säkerhetsaspekter. Vinnova välkomnar att denna forskning linjeras med EKF:s övergripande policymål, medan forskning och innovation för samhällsutmaningar hanteras separat inom Horisont Europa. Uppdelningen är motiverad eftersom samhällsutmaningar har en global karaktär, medan konkurrenskraftsutmaningarna kan kräva säkerhetsrestriktioner. Samtidigt vill vi framhålla att synergier mellan globala utmaningar och konkurrenskraft är avgörande, då långsiktig konkurrenskraft förutsätter hållbarhet och resiliens samtidigt som lösningar på globala utmaningar kan skapa nya marknader för europeiska företag.

(Punkt 12) Vinnova ser fram emot kommissionens förslag på ett samordningsverktyg (competitiveness coordination tool) som bör säkerställa linjering och samordning mellan nationella och europeiska satsningar.

Vinnova
Sveriges innovationsmyndighet

Besöksadress:
Mäster Samuelstgatan 56,
101 58 Stockholm
Telefon: 08 473 30 00
www.vinnova.se

Fakturaadress:
Vinnova, FE 34, 838 73 Frösön
Levaransadress:
Klara Norra Kyrkogata 14, 101 58 Stockholm
Organisationsnummer: 202100-521

(Punkt 16) Vinnova ser positivt på en dynamisk EKF som kan anpassas till nya utmaningar, ny kunskap och teknologiska genombrott. För att säkerställa förutsägbarhet för långsiktiga investeringar bör flexibiliteten kombineras med tydliga och transparenta villkor som motverkar godtyckliga omprioriteringar. Styrningen av EKF bör stärkas genom tydliga prioriteringsramar, ökad transparens och en starkare roll för oberoende expertis. Den föreslagna governance-strukturen ger kommissionen ett stort utrymme att ensidigt fastställa prioriteringar och kriterier, samtidigt som medlemsstaternas inflytande minskar. Detta bör balanseras med robusta institutionella skydd, öppna kriterier för medelstilldelning och mekanismer som säkerställer långsiktighet, effektivitet och fokus på investeringar som stärker Europas konkurrenskraft.

(Punkt 18) De fyra policyfönstren omfattar breda områden som är av stor betydelse för både Europa och Sverige. Sverige bör därför aktivt verka för att resurser på EU-nivå allokeras till de områden som identifierats som strategiskt viktiga för Sverige.

(Punkt 40) Vinnova ser ett stort mervärde i att främja integration mellan civila och försvarsrelaterade innovationssystem. Detta stärker ekosystemets förmåga att tidigt identifiera och ta tillvara möjligheter i båda riktningarna, och skiljer sig från traditionella spin-out/spin-in-modeller som främst fokuserar på överföring av mogna teknologier mellan sektorer. Ett tankesätt som beaktar två marknader redan i ett tidigt utvecklingsskede skapar fler möjligheter för tillväxt och konkurrenskraft. Samtidigt bör traditionella spin-out/spin-in fortsatt utvecklas för att maximera nyttan av EKF-investeringar. Vinnova stödjer utvecklingen av EIC- och DARPA-liknande mekanismer, med hög riskacceptans och stegvis finansiering, i syfte att möjliggöra banbrytande innovationer som inte ryms i traditionella stödformer. Innovationer från försvarsforskning bör även kunna tillämpas civilt, och de föreslagna spin-in-åtgärderna bör kompletteras med insatser i motsatt riktning, dvs. att anpassa försvarsteknik till civila tillämpningar (artikel 46.1.e).

(Punkt 45) Användningen av begränsande villkor för att ge unionsföreträdare vid stöd till tillverkning och utveckling av strategisk teknik och strategiska sektorer bör ske med stor återhållsamhet. Internationellt samarbete och fri handel är grundläggande förutsättningar för innovation och långsiktig konkurrenskraft, vilket måste beaktas vid tillämpningen av artikel 10 om unionspreferens.

(Punkt 46) Vinnova välkomnar möjligheten till samarbete med tredjeländer när detta ligger i unionens intresse, då internationellt samarbete är en grundläggande förutsättning för att stärka innovation och konkurrenskraft. För att säkerställa legitimitet och förtroende är det emellertid nödvändigt med hög transparens och tydliga kriterier för beslutsfattande i dessa frågor. Samtidigt uttrycker Vinnova oro över den föreslagna begränsningen i artikel 51.2, som bl.a. föreskriver att mottagare ska ha sin verkställande ledning inom unionen eller i ett associerat land. En sådan bestämmelse riskerar att skapa onödiga hinder. Det avgörande bör i stället vara om företag väljer att förlägga investeringar i forskning, innovation och industrialisering inom Europa. Restriktioner som inte är proportionerliga kan minska privata investeringar, försämra EU:s konkurrenskraft och utlösa motåtgärder från tredjeländer.

(Punkt 47) Det är positivt med den förväntade samordningen och synergier med nationella och regionala partnerskapsplanerna (NRPP), bland annat genom att projekt som erhållit konkurrenskraftsstämpeln inom EKF ska kunna finansieras via NRPP. För att maximera nyttan

är det viktigt att Sverige aktivt skapar förutsättningar för samordning och synergier mellan NRPP och EKF.

(Punkt 48) Vinnova ser positivt på att förslaget fokuserar på resultat snarare än kostnader vid utbetalningar, genom en prestationsbaserad finansieringsmodell. Samtidigt finns risker med modellen, bland annat att både administrativ börda och finansiell risk överförs till den enskilda aktören, något som bör undvikas. Innovation innebär per definition risk, vilket är en drivkraft för utveckling. Därför bör resultat bedömas i ett bredare perspektiv där även misslyckanden ses som bidrag till lärande, ekosystemets utveckling och andra positiva spridningseffekter.

(Punkt 53) Det är positivt att konkurrenskraftsutmaningarna inom Horisont Europas pelare 2 samt EIC-utmaningarna kopplas till EKF för att stödja forskning och innovation i linje med EKF:s övergripande policy mål. En transparent och expertledd process är avgörande för att säkerställa kvalitet och legitimitet. Vinnova utgår från att arbetsprogrammen för F&I-delarna får särskilda kommittékonfigurationer och föreslår att detta skrivs in i förslaget, exempelvis genom att för varje policyfönster tillsätta en separat underkommitté för forsknings- och innovationsdelen av arbetsprogrammet (artikel 83.6).

(Punkt 57) Samråd med berörda aktörer genom rådgivande nämnder ges betydelse för att ge insikter och råd kring prioriteringar och utformning av arbetsprogram. Det är därför avgörande att svenska aktörer är representerade och delaktiga i dessa nämnder.

(Punkt 58) IPCEI är ett potentiellt viktigt instrument för storskaliga innovations- och industrisatsningar och Vinnova välkomnar förslaget att EKF ska kunna stödja specifika projekt inom IPCEI. För att Sverige ska kunna ta del av dessa möjligheter behöver det nationella systemet stärka sin beredskap och säkerställa förutsättningar för svenskt deltagande i IPCEI-projekt.

(Punkt 59) EKF:s syfte bör vara att främja kommersialisering och nyttiggörande av forskning och innovation. Det är viktigt att säkerställa att fonden faktiskt bidrar till förnyelse genom att omsätta forskning och innovation i nya lösningar. Stöd som enbart syftar till att öka produktionen av befintlig teknik eller som riktas till etablerade företag bör begränsas.

(Punkt 63) Det är positivt att mekanismer införs för unionsstöd vid akuta finansieringsbehov för viktiga affärsidéer, inklusive att kontroller genomförs först efter tilldelning av finansiering. Samtidigt bör det klargöras vem som fattar besluten och hur processen säkerställs för transparens och rättssäkerhet.

(Punkt 64) Stöd för omlokalisering av uppstartsföretag och innovatörer till EU genom tidsbegränsade undantag är positivt, då det kan bidra till att stärka unionens strategiska kapacitet och minska beroenden.

(Punkt 65) Vinnova ser positivt på förslaget att införa instrumentneutrala och utmaningsorienterade förfaranden, då dessa utgör ett intressant verktyg för att stimulera kreativ konkurrens och främja lösningar baserade på olika teknologier och angreppssätt.

(Punkt 87) Vinnova anser att arbetsprogrammen bör antas genom granskningsförfarandet. Vi föreslår därför att artikel 15.3 ändras så att genomförandeakter antas i enlighet med granskningsförfarandet.

Nationell strategi för att maximera nyttan av EU:s nästa programperiod

EU:s kommande programperiod innebär omfattande förändringar som ställer höga krav på Sveriges strategiska kapacitet och förmåga till samverkan. För att fullt ut ta tillvara möjligheterna krävs en tydlig nationell strategi och ett välkoordinerat system som kopplar samman svenska satsningar med EU:s prioriteringar. Den föreslagna Horisont Europa/ECF-strukturen kan påverka nuvarande myndighetsansvar och därmed motivera en översyn på nationell nivå.

Sverige behöver utveckla ett framtidssäkert forsknings-, innovations- och industripolitiskt system som snabbt och effektivt kan kopplas till EU:s satsningar. Detta förutsätter:

- Strukturerade och kontinuerliga dialoger mellan relevanta aktörer
- Strategisk linjering av nationella satsningar med EU:s prioriteringar
- En organisering som möjliggör aktivt svenskt deltagande och påverkan

Sverige bör införa nationella medfinansieringsprogram som matchar EU:s strategiska satsningar och kopplas till nationella prioriteringar, särskilt inom Sveriges strategiska teknologier identifierade i Vinnovas rapport Strategiska tekniker för Sverige – Analysunderlag 2025¹.

En central mekanism för att stärka nationella prioriteringar är att avsätta finansiering för svenska projekt som tilldelas konkurrenskraftsstämpeln. Detta är särskilt viktigt inom områden som ligger i linje med nationella prioriteringar. Stämpelns mervärde är beroende av att den används aktivt på nationell nivå.

Kommissionens förslag öppnar för att NRPP och EKF kan förstärka varandra. För att skapa den hävstång som krävs för innovation bör Sverige planera strategiskt och bygga strukturer som kopplar samman fonderna. Ett effektivt angreppssätt är att använda NRPP som medfinansiering för insatser inom EKF och Horisont Europa. Vinnova föreslår därför att den svenska NRPP innehåller ett särskilt kapitel om regional tillväxt och innovation.

Sverige bör säkerställa deltagande i genomförandekommittéer och nämnder där arbetsprogram och kriterier utformas, för att tillvarata svenska intressen ur ett konkurrenskraftsperspektiv.

Strategiska projekt under förordningar som Nettonollindustri (EU) 2024/1735 ska kunna få finansiering via EKF. Sverige bör därför tidigt identifiera dessa projekt och nyttja möjligheten.

Ett modernt och välkoordinerat system är avgörande för att Sverige ska ta ledande positioner i EU:s nästa programperiod och maximera nyttan av gemensamma investeringar.

¹ Vinnova (2025). Strategiska tekniker för Sverige – Analysunderlag 2025.

<https://www.vinnova.se/publikationer/strategiska-tekniker-for-sverige-analysunderlag-2025>

I detta ärende har generaldirektör Darja Isaksson beslutat. Enhetschef Jenny Wanselius har varit föredragande.

Darja Isaksson